

НОТАТКИ НА ПОЛЯХ

Зачасти так трапляється, що працюючи над конкретною проблематикою з архівними матеріалами дослідник несподівано для себе наштовхується на матеріали, які не стосуються предмету його зацікавлень. Однак, ці непередбачувані знахідки мають досить вагоме значення для історії науки, її конкретних сегментів чи біографій малознаних або призабутих науковців.

Працюючи в архівах та бібліотеках Польщі над проблематикою докторської дисертації випадково натрапив на інформацію про земляка – Омеляна (Еміля) Огоновського (1833-1894), що із 1881 року по 1894 рік був кореспондентом Akademii Umiejętności w Krakowie (Академії знань в Кракові). До М.С. Грушевського він був єдиним українцем, що удостоївся такого великого визнання в польському науковому середовищі. В колі сучасних знавців просвітянського руху та наукових студій Галичини ім'я Омеляна Огоновського відоме. Очевидно, що більш широкому загалу відоме ім'я ще однієї землячки – Роксолани (Насті Лісовської). Зараз на майдані в центрі Рогатина, де колись красувався пам'ятник Вождю світового пролетаріату, увічнено в камені постать красуні-галичанки. Нажаль, меморіальної дошки, погруддя, вулиці чи майдану з ім'ям відомого вченого на Рогатинщині виявити не вдалося. Мало відомий (окрім вузького кола фахівців) Омелян Огоновський не тільки жителям Слобожанщини чи Київщини, широких просторів Півдня чи Полісся – він, нажаль, мало знаний широкому загалу і на рідному Прикарпатті.

Оспівана в народних піснях, звеличена в легендах, описана в романах О. Назарука і П. Загребельного, екранізована і міфологізована постать Роксолани-султанші, що так тишила око повелителя Османської імперії, очевидно має право посідати належне місце на подіумі історії... Однак, настав той час, коли й інші постаті мають посісти своє місце в пантеоні національних героїв поруч із відомими нації особистостями.

Увазі читача пропонуємо "нотатки на полях", виписані під час роботи в архіві Академії знань в м. Кракові, які можуть слугувати доповненням до вже відомих фактів біографії О. Огоновського, а, можливо, стануть поштовхом до серйозної пошукової роботи в архівах Кракова та Львова.

"Кореспонденти.

1. Філологічне відділення

А) Регіональні (Крайові)

Огоновський Еміль (ксьондз)

Еміль Огоновський, обраний 14 листопада 1881 р., народжений у селі Григорові* Рогатинського повіту 8 серпня 1833 р., навчався у Львівському університеті на теологічному і філософському відділенні. Склавши в гімназії екзамени з руської [української – Є.С.], польської, грецької і латинської мови відповідно, був номінований професором класичної філології при університетській гімназії в 1867 р. Ступінь доктора філології і вільних наук отримав у Львівському університеті в 1865 р., 5 червня 1867 р. був обраний помічником професора руської мови та літератури в тому ж університеті, а 17 січня 1868 р. членом Цісарсько-королівської екзаменаційної комісії для кандидатів на вчителів гімназій. На підставі хабілітаційної праці «Ueber die Praepositionen im Altsloveichen und Ruthenischen» 29 листопада 1870 р. був номінований звичайним професором тої ж кафедри, а

* Населений пункт Григорів один із найбільш віддалених від теперішнього районного центру м. Рогатин. Навіть в сучасних умовах не всякий птах туди долетить, а автобус доїде.

18 лютого 1874 р. членом Цісарсько-королівської екзаменаційної комісії для кандидатів на вчителів реальних шкіл.

Надруковані праці О. Огоновського

1. *Linguae palaeoslovenicae specimina quaedam e monumentis ab A. Vostokov et Fr. Miklosich collectis.* – Leopoli, 1871.
2. Маркияна Шашкевича жизнь та літературна діяльність // Правда. Письмо літературно-політичне. – Рочник V. – Львів, 1872. – № 4.
3. Короткий погляд на історію язиків славянських, особливо-ж на історію язика руського // Правда. – Рочник V. – Львів, 1872. – № 5.
4. Критично-естетичний погляд на декотрі поезії Тараса Шевченка:
 - a) До Основ'яненка // Правда. – Рочник V. – Львів, 1872. – № 9;
 - b) Послание живим и мертвим... // Правда. – Рочник VI. – Львів, 1873. – № 1;
 - c) Неофіти // Правда. – Рочник VI. – Львів, 1873. – № 4-6;
 - d) Тополя // Правда. – Рочник VI. – Львів, 1873. – № 13.
5. Погляд на важніші думки Шевченкові // Правда. – Рочник VI. – Львів, 1873. – № 3.
6. Гайдамаки. Поема Тараса Шевченка. Студії // Правда. – Рочник XII. – Львів, 1879. – С. 164-174, 219-229, 286-296, 351-357.
7. «Правда руська». Збірник найдавніших прав руських з XI віка. Погляд літературно-історичний // Газета школьна. – Львів, 1875. – № 13.
8. *Przyimkach w języku starosłowiańskim, ruskim i polskim w Rozprawach Akademii Umiejętności Wydziału filozoficznego.* – 1877. – T. V.
9. Житіє Тараса Шевченка / Накладом товариства «Просвіта» у Львові.
10. Слово о полку Ігореві. Поетичний пам'ятник руської письменності XII віку. Текст з перекладом і з поясненнями. – Львів, 1876.
11. *Einige Bemerkungen über die Sprache der altpolnischer Sophienbibel* // *Archiv für slavische Philologie* von V. Jagić. – Berlin, 1880. – Band IV. – S.243-272, 353-381.
12. *Studien auf dem Gebiete der ruthenischen Sprache.* – Lemberg, 1880".
Rocznik zarządu Akademii Umiejętności w Krakowie. – Rok 1881.
– *Kraków: Dr. Uniwersytetu Jagiellońskiego.* – 1882. – S. 27.

Відомий львівський науковий збірник «Історичний кварталник» у 1890 р. опублікував ґрунтовну рецензію на «Історію української літератури» в двох частинах, автором якої був Омелян Огоновський: *Tretnak J. Historya literatury ruskiej Emila Ogonowskiego. Część II.* // *Kwartalnik Historyczny.* – 1890. – S. 314-325.

"Еміль Огоновський – доктор філології, капелан греко-католицького обряду, професор (звичайний) руської мови і літератури, директор руського семінаріуму Львівського університету, віце-голова Центральної Крайової екзаменаційної комісії для кандидатів на вчителів гімназійних і реальних шкіл у Львові, голова товариства Міцкевича у Львові (член-кореспондент з 30 жовтня 1880).

Проживав за адресою *Lwów, ul. Chorażczyzna, 16, a z 1893 p. ul. Podwale, 9*".

Rocznik zarządu Akademii Umiejętności w Krakowie. – Rok 1892-93. – *Kraków: Dr. Uniwersytetu Jagiellońskiego.* – 1893. – S. 18.

Йдеться про те, що кореспондент Академії знань Еміль Огоновський помер у Львові 28 листопада 1894 р.

Rocznik zarządu Akademii Umiejętności w Krakowie. – Rok 1894-95. – *Kraków: Dr. Uniwersytetu Jagiellońskiego.* – 1895. – S. 34.

Анотація

Приведені виписки із документів, що дають додаткову інформацію про життя та наукову діяльність Е. Огоновського.

Summary

In the article set forth the extracts from the records that give additional information about life and scientific activity of E. Ogonovskiy.

УДК 94 (477.72)

І.Ю. Сінкевич, С.С. Петрова

ОГЛЯД НАУКОВО-ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ (1944-2007 рр.)

З відновленням незалежності України в умовах розгортання національно-культурного відродження, демократизації суспільного життя, змінилося ставлення до архівної системи, пов'язане зі зростанням уваги до історичної спадщини, до набутого духовного багатства нації. "Професійне призначення архівістів – сформувати і зберегти найповніший і багатовимірний, найбільш наближений до об'єктивності інформаційний відбиток життя суспільства" [174, с.6].

Поряд із функцією збереження, невід'ємною складовою роботи архівів є їх науково-видавнича діяльність. Формування української школи архівної археографії розпочалося разом зі становленням державної архівної системи. Вже на I Всеукраїнській нараді архівних працівників (грудень 1924 р.) академік Д. Багалій виступив з доповіддю «Науково-видавнича діяльність Укрцентрархіву», у якій наголосив на потребі археографічно-едиційної діяльності державних архівів. На I Всеукраїнському з'їзді архівістів (травень 1925 р.), за пропозиціями Д. Багалія, В. Романовського, О. Рябініна-Скляревського, археографічна діяльність архівних установ була визначена як публікація тематичних збірників документів, серійних видань, інвентарів, каталогів, описів, путівників та довідників [160, Передмова]. З цього часу зміст, форми, напрями та інтенсивність публікаторської роботи архівів змінювалися у відповідності до змін політичної ситуації у державі.

Науково-видавнича діяльність архівних установ стала предметом досліджень українських науковців. Питання методології та теорії публікації історичних джерел, із аналізом конкретних збірників документів, розглянуті у публікаціях Б. Ватулі, Я. Ісаєвича, І. Крип'якевича, В. Шелудченка. Статті П. Гудзенка, В. Кузьменка та Г. Сергієнка присвячені аналізу документальних видань з історії Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років. Відомості про науково-видавничу роботу архівних установ УРСР містять повідомлення Л. Гусєвої, Г. Сизоненко, А. Степанової, О. Коваленко. Аналізом видавничої діяльності державних архівів займалися й керівники державної архівної служби С. Пількевич, О. Мітюков. Вагомий внесок у дослідження історії розвитку вітчизняної археографії вніс відомий український архівознавець І. Бутич, який, серед іншого, приділив увагу участі архівістів республіки в розробленні теорії та методики археографії, окреслив шляхи вирішення її назрілих питань.

Вивчення проблем розвитку української архівної археографії вийшло на рівень дисертаційних досліджень. Так, діяльності Археографічної комісії ВУАН та Археографічної комісії ЦАУ присвятили свої дисертаційні роботи С. Кіржаєв та Г. Папакін. Поряд з організаційними питаннями вони висвітили науково-видавничу роботу комісій, проаналізували розроблену ними методику публікації історичних джерел. Про організацію підготовки архівними установами України довідково-інформаційних видань, зокрема путівників, описів, каталогів, йдеться в дисертації